

LEGAL ISSUES IN GAFUR GHULAM'S WORKS.

To'xtayeva Aminaxon Muhiddin qizi,
Student of Tashkent state university of law,
toxtayevaamina2001@gmail.com

Annotation.

This article is about legal issues in Gafur Ghulam's short story "An Ox that Passed as a Witness", "Shum Bola" written in 1930, scenes of that time, bribery of officials, hypocrisy, women and It aims to write on the basis of analytical skills, comparing children's involvement in hard labor and other similar legal issues with the current era.

Keywords: children, teacher, "H" village, Ashirqul, cooperative, 3 soums 60 tiyn, food, tea without ocher, criminal investigation suspect, open court, bull, court session, child, woman, child, rights, shortage, rich, poor.

G`AFUR G`ULOM ASARLARIDAGI HUQUQIY MASALALAR.

Annotatsiya

Ushbu maqola G`afur G`ulomning 1930-yilda yozilgan “**Guvohlikka o`tgan ho`kiz**”, “**Shum bola**” qissasidagi huquqiy masalalar, o`sha davr manzalari, mansabdor shaxslarning poraxo`rliklari, ko`zbo`yamachiliklar, ayollar va bolalarning og`ir mehnatlarga jalb etilishi va boshqa shu kabi asardagi huquqiy masalalarni hozirgi davr bilan solishtirib, tahliliy ko`nikmalar asosida yozishga qaratilgan.

Kalit so`zlar: bolalar, o`qituvchi, “H” qishloq, Ashirqul, kooperativ, 3 so`m 60 tiyn, yem, ocheredsiz choy, jinoyat qidiruv shubasi, ochiq sud, ho`kiz, sud majlisi, shum bola, ayol, bola, huquq, yetishmovchilik, boy, kambag`al.

G`afur G`ulomning asarlari rang-barang, bir-birini takrorlamaydigan, lekin eng dolzarb muammolarni o`z ichiga qamrab olgan, xalq tilidan, xalq dardidan bayon etilgan asarlar desak mubolag`a bo`lmaydi. Ijodkor oddiy xalq dardini sodda, chapani so`zlar bilan hazil mutoyiba ostida lekin, achchiq haqiqatni yoritib beradi. Adibning umuman barcha asarlarida o`sha davrlarda xalqning huquqlari poymol bo`lganligi, jamiyat boy va kambag`allar tabaqasiga bo`linib, kambag`allar boylarning uyiga xizmat qilganliklari, teng huquqlilik tamoyili buzilganligini ko`rsatib bersa, kambag`allar huquqlarining poymol etilishida esa inson sha`ni qadrqimmatini toptalib, huquqlari buzilganligini ko`rishimiz mumkin. “Guvohlikka o`tgan ho`kiz” hikoyasiga keladigan bo`lsak, ushbu hikoya bolalar o`z murabbiylaridan tarixiy hikoya aytib berishlarini so`rab, murojaat qilganliklaridan boshlangan bo`lsa, adib shu orada ham sinfiy kurash avj olganligi, kapitalistlar, boylar, ruhoniylar va ularning bolalalari bizning rivojlanishimizga, xasad ko`zlari bilan qarab, doimiy zarba berishga shay bo`lganliklari va eng muhimi, kambag`al dehqon, ishchilarning manfaatlariga zid harakatlar amalga oshirganliklari bilan boshlaydi. O`sha davrda ishchilar manfaatlariga degan tushuncha bo`lmagan, ba`zi ishchilarni inson sifatida ham ko`rilmagan. Ishchilar qilgan mehnatlariga yarasha haq ola olmaganlar. Hozirgi kunda inson huquqlari va mnafaatlari birinchi o`ringa chiqarilib, avvalo, inson uchun tamoyili bilan ish ko`rilishini ko`rishimiz mumkin. Ishchilar mehnatlariga yarasha haq bilan ta`minlanib, qo`shimcha ustamalar ham olishlari, ish bilan bir qatorda dam olish huquqlari ham kafolatlanganligini ko`rishimiz mumkin. Demak ushbu normalar, dunyo tubdan o`zgarilganligini, ison huquq va erkinliklari birinchi o`rinda turishi, inson huquqlari hamma narsadan ustun ekanligini isbotlaydi. Hikoyaga qaytadigan bo`lsak, kambag`al bir dehqonni kooperativ mudiri Ashirqul degan dehqonni chaqirib, pul so`raydi, u pulga esa, u ko`rmagan, hayvonlarga atab kelingan, yem berishini aytadi va dehqonga yem beradi. Oddiy deqonning soddaligi shunday ta`svirlanganki, u pul so`raganidan shnday chiqarib beradi va yemni qanaqaligini ochb ham qaramasdan, xursandligidan ovulga qarab oshiqadi. Ammo ushbu yemni sigir ham yemaydi. Keyinchalik bilsaki, bu yem emas, yomg`irda qolib, ivib, mog`orlab qayroqtoshdek bol`ib qolgan un bo`ladi. Bundan shuni ko`rishimiz mumkinki, hozirgi zamonamizda ham ko`p uchrab turadigan mansabdor shaxslarning ko`z bo`yamachiliklari, oddiy xalqning ishonchidan foydalanib, o`zlarining nafslari yo`lida hech narsadan tab tortnaydiganlarni ko`rishimiz mumkin. Ashirqul koopertivga kelganida esa usbu sirni hech kimga aytmassligi evaziga unga ochreredsiz choy, sovun mayda chudalar berib, og`zini yopishi uchun pora berishga harakat qilgan mansabdor shaxs obrazini ko`rishimiz mumkin. Shuningdek asarda vijdoniga qarshi borolmagan, Amirqul akani jinoyat qidiruv sho`basiga berganliklarini, ular darxol qo`lga olinib, ochiq sud majlisi bo`lganligini ko`rishimiz mumkin. Demak, o`sha davrda ham sud, huquq tizimi, jinoyat uchun javobgarlik tushunchalari, nisbatan amalda bo`lganligini ko`rishimiz mumkin. Lekin, oxirida kooperativdagilar o`z jinoyatlarini yashirish uchun odam yollab, qotib qolgan unlarni ushatib yem o`rnida tarqatmoqchi bo`lganliklarini ko`rishimiz mumkin. Bu bugungi kunda ham uchrab turadigan ba`zi

insofsiz mansabdor shaxslarning o`z qilmishlarini yashirish uchun hamma ishga tayyorliklarida ko`rishimiz mumkin. Ushbu asar ko`rinishidan oddiy asarga o`xshashi mumkin, lekin, asar mazmunida oddiy xalqning mansabdor shaxslar nafslarining qurboni bo`lganliklarini, o`z nafsini jilovlay olmagan mansabdorlar, o`zlarining irqit ishlarini yashirish uchun har narsaga tayyor ekanliklarini ko`rishimiz mumkin. Ushbu asar butun dunyo bo`yicha unga qarshi kurash qaratilgan korrupsiyani o`z ichiga oladi desak mubolag`a bo`lmaydi. Adib mansabdorlar harakatini, oddiy xalq kunini asar orqali bayon etishga harakat qiladi. Umuman olganda bugungi kunda ham jamiyatimizda korrupsiya degan illat yo`qolmas ekan, davlat jamiyat rivojlanmaydi. Shuning uchun ham butun dunyoda korrupsiyaga qarshi kurash harakatlari olib borilmoqda. Umuman shum bola qissasida ham bolalar va onalarning og`ir ishlarga jalb etilganligi, ularning huquqlari poymol bo`lganliklari, jamiyat boylar va kambag`allar taqabasiga bo`linib, barcha teng huquqli degan tamoyil buzilganligini ko`rishimiz mumkin. Bugungi kunda bolalar va onalarning huquqlari davlat himoyasidadir. Ayollar va bolalar og`ir ishlarga jalb etish ta`qiqlanadi. Bu shuni anglaatdiki, zamon o`zgargani sari inson huquq va manfaatlari yanada rivojlanayapti.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ёқубов Ҳ. Ғафур Ғулом (ҳаёти ва ижоди). – Т: Бадиий адабиёт, 1959
2. Каримов Н. Ғафур Ғулом. – Т: Ғафур Ғулом номидаги НМИУ, 2003.
3. Мамажонов С. Ғафур Ғулом прозаси. – Т: Фан, 1966
4. Мамажонов С. Услуб жилolari. – Т: Адабиёт ва санъат, 1972